

22. Спрощено процедуру реорганізації банків [Електронний ресурс] / Правовий тиждень. — № 4 (182) 26 січня 2010 р. — Режим доступу: <http://www.legalweekly.com.ua/article/?uid=1700>.

23. Рішення Господарського суду Донецької області від 08.09.2008 р. по справі № 21/18 [Електронний ресурс] / Режим доступу:

24. Коваль А. Оскарження реорганізації акціонерного товариства / А. Коваль. — Юридична практика. — 2005. — № 6. — С. 27—28.

25. Про злиття публічних компаній з обмеженою відповідальністю : Директива 78/855/ЄС [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=CONSLEG:1978L0855:20071207:EN:PDF>.

12. Єфіменко А. П. Регулювання реорганізації акціонерних товариств у формі злиття та приєднання за законодавством України та Європейського Союзу / А. П. Єфіменко. — Вісник міжнародні відносини. — Київський національний університет імені Тараса Шевченка. — 2001. — № 21—24. — С. 74—80 [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://corpravo.com/biblioteka/statti/jefimenko-a.p.-reguluvanna-reorganizaciji-akcionernih-tovaristv-u-formi-zlitta-ta-prijednanna-za-zakonodavstvov-ukrajini-ta-jevropejskogo-sojuzu>.

Стаття надійшла до друку 30 вересня 2011 р.

УДК 347.441.12

О. С. Кулик, аспірант кафедри
правового регулювання економіки
ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРЕТИЧНІ ТА ПРАКТИЧНІ АСПЕКТИ ПРЕДМЕТУ ДОГОВОРІВ У СФЕРІ ПРОМИСЛОВОЇ ВЛАСНОСТІ

Досліджено різні підходи до поняття предмета договорів щодо об'єктів промислової власності, що пропонуються науковцями, містяться в нормативно-правових актах і використовуються на практиці.

Ключові слова: предмет договорів у сфері промислової власності, об'єкт договорів у сфері промислової власності, істотні умови договорів у сфері промислової власності, майнові права інтелектуальної власності, об'єкти права промислової власності, договори в сфері промислової власності.

В данной статье исследуются разные подходы к пониманию предмета договоров об объектах промышленной собственности, которые предлагаются учеными, содержатся в нормативно-правовых актах и используются в практике.

Ключевые слова: предмет договоров в сфере промышленной собственности, объект договоров в сфере промышленной собственности, существенные условия договоров в сфере промышленной собственности, имущественные права интеллектуальной собственности, объекты права промышленной собственности, договоры в сфере промышленной собственности.

This article explores different approaches to understanding the subject of agreements about the objects of industrial property, which are offered by scientists, are contained in legal instruments and are used in practice.

Key words: the subject of treaties in the field of industrial property, the object of treaties in the field of industrial property, the essential terms of contracts in the field of industrial property, intellectual property rights, objects of industrial property rights, contracts in the field of industrial property.

Результати інтелектуальної, творчої діяльності вже давно є досить поширеним об'єктом господарського обігу та цивільного обороту. Це підтверджується тим, що обсяг договорів, які укладаються стосовно об'єктів промислової власності з кожним роком зростає. У 2010 році їх кількість, зареєстрована в Державному департаменті інтелектуальної власності, збільшилась вдвічі порівняно з 2007 роком.

Зрозуміло, що укладаючи договір, суб'єкти господарювання сподіваються на виконання його положень і в результаті — на отримання прибутків. Тому надзвичайно важливим є викладення всіх істотних вимог договору юридично-грамотно. Особливу увагу хотілося б звернути на положення щодо предмету договору, оскільки саме вони визначають, з якою метою, власне, цей договір укладається.

При цьому слід враховувати те, що результати інтелектуальної, творчої діяльності є специфічними об'єктами цивільних прав і щодо них існують договори, із власним, особливим змістом, який, до того ж, недостатньо розкритий у нормативно-правових актах.

Усе вищезазначене створює підстави для серйозного осмислення предмету цих договорів і зумовлює актуальність даного дослідження.

Слід зазначити, що проблемним питанням предмета договорів у сфері промислової власності не приділено достатньої уваги. У наукових працях таких українських і зарубіжних цивілістів і господарників, як О. А. Підопригори, В. М. Крижни, О. В. Дзери, А. П. Сергеева, досліджувалися, в переважній більшості, загальні аспекти істотних умов цих договорів, а також їх співвідношення з істотними умовами інших договорів, що укладаються суб'єктами господарювання.

Метою даного дослідження є з'ясування поняття предмету договорів у сфері промислової власності шляхом виконання наступних завдань: аналізу нормативно-правової та емпіричної бази, а також матеріалів практики на прикладі реальних договорів щодо об'єктів промислової власності.

Перш за все необхідно розглянути та проаналізувати законодавчу базу, що регулює питання предмета договорів у сфері промислової власності.

Умова про предмет договору, як істотна умова договору, закріплена ст. 638 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) та ст. 180 Господарського кодексу України (далі — ГК України) [1, 2].

Однак, аналізуючи положення ГК України стає зрозумілим, що питання розпоряджання майновими правами на об'єкти промислової власності шляхом укладення договорів у ГК України взагалі не розглядаються.

ГК України передбачає лише можливість передання прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок та торговельну марку як внесок у статутний фонд підприємства.

Разом із тим, відповідно до ч. 2 ст. 154 ГК України, до відносин, пов'язаних із використанням у господарській діяльності прав інтелектуальної власності, застосовуються положення ЦК України з урахуванням особливостей, передбачених цим Кодексом та іншими законами.

Тому для дослідження порушеного нами питання будемо керуватися положеннями ЦК України. Положення, що стосуються основних договорів у сфері промислової власності, містяться в Главі 75 ЦК України.

Істотні умови ліцензійного договору зазначені у ст. 1109 ЦК України. Відповідно до неї, ліцензійний договір має містити по-

ложення щодо виду ліцензії, сфери використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розміру, порядку і строків виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інших умов, які сторони вважають за доцільне включити у договір. Крім цього, зазначена стаття містить застереження, що предметом ліцензійного договору не можуть бути права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, які на момент укладення договору не були чинними.

Виходячи з цього застереження, цілком логічним є висновок про те, що предметом ліцензійного договору є права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, які є чинними на момент укладення договору.

У ст. 1113 ЦК України стосовно договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності взагалі не міститься положень щодо умов цього договору.

Однак, вимогу щодо зазначення предмета договору як у ліцензійному договорі, так і в договорі про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності містять положення Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстрів відомостей про передачу права власності на такі об'єкти промислової власності, як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, топографії інтегральних мікросхем і знаки для товарів і послуг. Разом з тим, зміст поняття «предмета» зазначених договорів ці нормативно-правові акти також не розкривають [3—6].

Крім зазначених договорів стосовно об'єктів права промислової власності, поширення отримав договір комерційної концесії.

На відміну від договорів, що розглядалися вище, предмет договору комерційної концесії чітко встановлено ст. 1116 ЦК України. Відповідно до цієї статті, предметом договору комерційної концесії є право на використання об'єктів права інтелектуальної власності (торговельних марок, промислових зразків, винаходів, творів, комерційних таємниць тощо), комерційного досвіду та ділової репутації.

Цікавим видається дослідити підходи науковців і правників-практиків до питання предмету договорів щодо об'єктів права промислової власності.

О. А. Підпригора зауважувала, що важливо докладно визначити предмет договору. В ньому має бути однозначно сказано,

що передається і на яких умовах (право на використання об'єкта інтелектуальної власності, вид ліцензії, технічна документація, «ноу-хау»), послуги, технічна допомога), а також подана характеристика території, на якій буде вироблятися, застосовуватись, продаватись продукція за ліцензією [7, с. 79].

М. І. Панченко серед істотних умов ліцензійного договору зазначає такі: способи використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що передаються за таким договором; строк дії і територія, на якій передається право); розмір винагороди і (або) порядок визначення розміру винагороди за кожний спосіб використання об'єкта права інтелектуальної власності, порядок і строки її виплати, а також інші умови, які сторони вважатимуть за доцільне включити до договору [8].

І хоча серед зазначених елементів істотних умов договору не зазначено поняття «предмет договору», вважаємо, що саме зі змісту поняття «способи використання об'єкта права інтелектуальної власності», в данному випадку, і впливає розуміння предмета договору.

Інший науковець у якості предмета ліцензійного договору розглядає ліцензію (дозвіл на використання об'єкта права інтелектуальної власності), а об'єкта — винахід, корисну модель, промисловий зразок, торговельну марку, компонування інтегральної мікросхеми тощо [9].

Такої ж думки щодо ліцензії як предмету ліцензійного договору притримується і В. М. Крижна. Оскільки патент є охоронним документом, який не лише закріплює за його володільцем виключне право на результат творчої діяльності, а також засвідчує авторство та кваліфікацію пропозиції як винаходу, корисної моделі чи промислового зразка, він не може бути предметом зазначеного договору. Недоцільно на її думку розглядати також як предмет ліцензійного договору виключне право на результат творчої діяльності, оскільки з наданням дозволу патентовласник не позбавляється права на об'єкт [10].

Існує й протилежна думка щодо співвідношення об'єкту та предмету договору, зокрема в дисертаційному дослідженні В.В. Єгорова як предмет ліцензійної угоди пропонується розглядати сам винахід, інше технічне досягнення (розробка) або засіб індивідуалізації товару. Під об'єктом ліцензійної угоди розуміється право використання винаходу або іншого технічного досягнення (розробки), засоби індивідуалізації товару в межах обсягу, який зазначений у

договорі через визначення наступних елементів: можливі дії по використанню предмета ліцензійного договору, результатів його використання; сфери використання винаходу або іншого технічного досягнення (розробки) як предмета ліцензійного договору; вид ліцензії; територія по ліцензії, термін дії ліцензійного договору [11].

Цікавою є пропозиція розділити предмет договору на кілька складових. По-перше, на вид дії або операції, заради яких полягає даний договір. У предметі прописати дії (або бездіяльність) однієї сторони, які вона зобов'язується вчинити (або утриматися від вчинення), і у відповідь дії іншої сторони. По-друге, у предметі договору описати об'єкт договору. По-третє, визначити обсяг договору [12].

Схожу думку висловлює В.С. Дмитришин, який відзначає, що предмет договору, з юридичної точки зору, є основою для визначення типу та виду правовідносин, дає загальне поняття обсягу прав ліцензіата, встановлення правових меж, в яких він може використовувати одержані за договором права, а також обов'язку сплати ліцензіару ліцензійної винагороди [13, с. 121].

Деякі науковці та патентні повірені пропонують відносити до предмету договорів безпосередньо об'єкти права промислової власності, що вважаємо неприпустимим, оскільки метою договорів щодо таких об'єктів промислової власності як винаходи, промислові зразки, корисні моделі, тощо, є передання саме прав щодо них, а не об'єктів як таких, що є предметом договорів, зокрема щодо речей [14, с. 208; 15].

І. А. Зенін істотною умовою договору визначає його предмет, а саме передачу патенту як документа, що посвідчує пріоритет, авторство на об'єкт і виключне право на його використання, а також умову про винагороду патентовласника за поступку патенту. З цим також неможливо погодитись, оскільки патент або свідоцтво є лише охоронними документами, що засвідчують права на відповідні об'єкти права промислової власності [16].

Що стосується розуміння порушеного питання зарубіжними науковцями, варто визначити, що ця проблема існує і в російському і в білоруському законодавстві.

Цивільні кодекси Російської Федерації та Білорусії також не дають визначення предмету договору, залишаючи це правозастосовчий практиці і доктрині. Більш того, вони містять поняття «об'єкт» договору, не розкриваючи його змісту. Як правило, категорії «предмет» і «об'єкт договору» ототожнюються.

На думку О. М. Обиденного, об'єкт договору як об'єкт цивільних прав, з приводу якого укладено договір, виступає в якості суттєвої умови договору лише у випадках збігу його з предметом, визнання його законом як необхідного для даного виду договорів і в інших передбачених федеральним законом випадках [17].

Об'єкт договору — це те благо, заради володіння яким укладається договір. Об'єкт договору ЦК РФ ототожнює з предметом договору, а предмет — складова частина змісту укладання відповідної угоди [18].

М. І. Брагінський дотримується концепції, щодо якої договори, спрямовані на передачу майна, «мають складний предмет, що включає в себе як дії зобов'язаних сторін, у тому числі з передачі і прийняття майна (об'єкт першого роду), так і саме майно (об'єкт другого роду)» Ф. І. Гавзе під предметом всякого цивільно-правового договору має на увазі дії, які повинен здійснити боржник, і об'єкт, на який ці дії направлені [17].

А. П. Сергеев відзначає особливості предмету договорів стосовно такого об'єкту права промислової власності як комерційна таємниця та зазначає, що предметом ліцензій найчастіше є технологічні секрети, досвід управлінської, фінансової і виробничої діяльності і т. п., які не мають патентної охорони, але представляють велику комерційну цінність. А предметом договору щодо передання цієї інформації можуть бути результати проведених маркетингових досліджень, технологія чи інше технічне нововведення [19, с. 174].

Розуміючи, що стосовно цього об'єкту права промислової власності існує фактична монополія власника, яка зберігається доти, доки вона не стане відомою третім особам, то вважаємо за доцільне погодитись з тим, що в даному випадку предметом договору будуть не права щодо цього об'єкту, а саме інформація як така.

З метою вироблення об'єктивних висновків, автором даної праці були досліджені договори щодо об'єктів промислової власності у кількості 40 шт. (20 ліцензійних договорів і 20 договорів щодо передання виключних майнових прав). У результаті аналізу цих матеріалів було з'ясовано, що визначення поняття «предмет договору», що використовуються сторонами договорів при їх укладенні, такі ж різноманітні як і підходи науковців до цього питання.

Проаналізувавши матеріали практики автор дійшов висновку, що частіше за все предметом ліцензійних договорів є саме ліцен-

зія, а предметом договорів щодо передання виключних майнових прав є дії сторін, спрямовані на виникнення, зміну та припинення прав та обов'язків сторін договору.

Слід зазначити, що в Збірнику типових договорів щодо інтелектуальної власності, російських авторів, предмет договорів щодо використання об'єкта права інтелектуальної власності сформульовано в окремому розділі і визначається як порядок використання об'єкта права інтелектуальної власності. На відміну від нього, предмет договорів щодо передання прав на об'єкт права інтелектуальної власності пропонується визначати як дію сторони щодо прийняття права на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності та здійснення інших дій [20, с. 97—108, 124—130].

Як висновок, варто зазначити, що в нормативно-правових актах не міститься єдиного визначення предмету договорів у сфері промислової власності. Особливу увагу звертаємо на те, що в ГК України відсутні положення, які б регулювали порушені в даній роботі питання.

У наукових колах також відсутнє єдине розуміння цього терміну, натомість, існує розмаїття його тлумачень, які іноді вступають у протиріччя з юридичною природою інституту інтелектуальної власності.

На підставі розглянутих матеріалів, задля уникнення суперечок щодо майбутніх дій сторін за цими договорами, пропонується розрізнити поняття об'єкта та предмета договорів у сфері промислової власності. Під об'єктом договорів у сфері промислової власності пропонуємо розуміти об'єкти права промислової власності. Що стосується предмета зазначених договорів, вважаємо, що він буде різним, у залежності від виду та об'єкту договору в сфері промислової власності.

Наведені аргументи та висновки будуть корисними при подальших дослідженнях проблематики істотних умов договорів у сфері промислової власності.

Література

1. Господарський кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради. — 2003. — № 18, 19—20, 21—22. — Ст. 144 (із змінами від 25.12.2008 р.).
2. Цивільний кодекс України від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради. — 2003. — № 40—44. — Ст. 356 (із змінами від 25.12.2008 р.).

3. Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2001 р. № 576 «Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстрів відомостей про передачу права власності на знак для товарів і послуг та видачу ліцензії на використання знака (міжнародного знака) для товарів і послуг» // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0718-01&print=1>.

4. Наказ Міністерства освіти і науки України від 16.07.2001 р. № 521 «Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на винахід (корисну модель) та видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі)» // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0644-01&print=1>.

5. Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2001 № 577 «Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на топографію інтегральної мікросхеми та видачу ліцензії на використання топографії інтегральної мікросхеми» // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0719-01&print=1>.

6. Наказ Міністерства освіти і науки України від 03.08.2001 р. № 574 «Про затвердження Інструкції про подання, розгляд, публікацію та внесення до реєстру відомостей про передачу права власності на промисловий зразок та видачу ліцензії на використання промислового зразка» // <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=z0718-01&print=1>.

7. *Підопригора О. А., Підопригора О.О.* Право інтелектуальної власності України: Навчальний посібник для студентів юридичних вузів і факультетів університетів / О. А. Підопригора. — К.: Юрінком Інтер, 1998. — 335 с.

8. *Панченко М. І.* Цивільне право України: Навч. посіб. / М. І. Панченко. — К.: Знання, 2005. — 583 с.

9. Цивільний кодекс України. Постатейний коментар у двох частинах. Частина 1. / Керівники авторського колективу та відповідальні редактори проф. А. С. Довгерт, проф. Н. С. Кузнецова. — К.: Юстиніан, 2005. — 273 с.

10. *Крижна В. М.* Ліцензійний договір — правова форма реалізації патентних прав. — Дис. канд. юрид. наук : 12.00.2003. — Харків, 1999.

11. *Егоров В. В.* Лицензии и лицензионные соглашения применительно к промышленной собственности в международной торговле по праву России, США, Великобритании и Германии : Дис. канд. юрид. наук : 12.00.03 — М., 2003. // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.lib.ua-ru.net/diss/cont/97312.html>.

12. Чем отличается предмет, вид и тип договора? Что такое раздел, статья, пункт и абзац в договоре? Это становится важным, когда в каком-либо документе, например, в письме, нужно сослаться на конкретную фразу договора // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.delo-press.ru/magazines/documents/advice/5984/>.

13. *Дмитришин В. С.* Розпорядження майновими правами інтелектуальної власності / В. С. Дмитришин / Конспект лекцій для студентів спеціальності «Інтелектуальна власність» 7(8).000002. — К.: Інст. інтел. власн. і права, 2005. — 212 с.

14. Цивільне право України: Підручник: У 2 кн. / О. В. Дзера (керівник авт. кол.), Д. В. Боброва, А. С. Довгерт та ін. / За ред. О. В. Дзери, Н. С. Кузнецової. — К.: Юрінком Інтер, 2002. — 640 с.

15. *Ващук Я.* Понятие, виды и предметы лицензионных договоров / Я. Ващук // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://patent.km.ua/rus/articles/i97>.

16. *Зенин І. А.* Гражданское право Российской Федерации / І. А. Зенин // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://walw.ru/grpravo/index.php?1>.

17. *Пунько Т., Семенихин М.* О соотношении понятий «предмет» и «объект» договора / Т. Пунько, М. Семенихин // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.court.by/publications/announcements/142004/c03e8e9f21384829.html>.

18. *Корецкий А.* Понятие и классификация элементов договора / А. Корецкий // [Електронний ресурс] — Режим доступу: <http://www.zonazakona.ru/law/comments/376/>.

19. Гражданское право. Учебник. Часть III / Под ред. А. П. Сергеева, Ю. К. Толстого. — М.: ПРОСПЕКТ, 1998. — 592 с.

20. Сборник типовых договоров по интеллектуальной собственности / Н. В. Лынный, А. Г. Кукушкин, Л. И. Подшибихин. — М.: ИНИЦ Роспатента, 2000. — 190 с.

Стаття надійшла до друку 11 листопада 2011 року.

УДК 346.543

А. В. Макаренко, асистент кафедри теорії та історії держави і права ДВНЗ «КНЕУ імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СТОРІН ЗА ПОРУШЕННЯ УМОВ КОНЦЕСІЙНОГО ДОГОВОРУ

На основі норм національного законодавства проаналізовано види юридичної відповідальності за порушення умов концесійного договору, обґрунтовано доцільність їх застосування.

Ключові слова: концесійна діяльність, концесійний договір, юридична відповідальність, істотні умови договору.